

Bratislava, 19.10.2005
Číslo: HH/15638/2005/SE

Zásady na predchádzanie vzniku a šírenia ochorení na chrípku v Slovenskej republike v súvislosti s výskytom vtácej chrípky u ľudí

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky ako príslušný orgán podľa 18 ods. 1 písm. b) a podľa §20 ods. 3 písm. r) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č.272/1994 Z. z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon)

ustanovuje

na predchádzanie vzniku, šírenia ochorení spôsobených vírusom vtácej chrípky tieto

zásady:

Čl. 1

Základné pojmy

- a) Vtáčia chrípka je ochorenie spôsobené vysoko patogénnymi vírusmi vtácej chrípky u vtákov, hydiny, príp. iných zvierat. Vírus vtácej chrípky je podľa Svetovej zdravotníckej organizácie (SZO) kvalifikovaný ako rizikový biologický faktor tretej skupiny.
- b) Nákaza sa na ľudí prenáša z infikovaných zvierat a to najčastejšie priamym kontaktom s chorými, resp. uhynutými zvieratami pri nedodržaní zásad osobnej hygieny, alebo vdýchnutím prachu s obsahom výlučkov chorých, resp. uhynutých zvierat. Ochorenie sa môže preniesť aj kontaktom s kontaminovanými plochami a povrchmi (napr. povrch vajec), výlučkami z chorých zvierat a odpadmi. Miestom vstupu vírusu do organizmu človeka sú ústa, nos a očné spojovky.
K výskytu ochorenia u ľudí môže dôjsť po kontakte s infikovanou hydinou
  - v cudzine, ochorenie sa môže prejavovať po príchode infikovanej osoby na Slovensko v inkubačnom čase ochorenia (aktuálny zoznam krajín s výskytom ochorení spôsobených vírusom vtácej chrípky je na internetovej stránke www.who.int/en),
  - pri zavlečení nákazy do chovov hydiny, vtáctva, resp. iných hospodárskych zvierat, divoko žijúcim vtáctvom, resp. iným spôsobom.
- c) Vírusmi vtácej chrípky sú najviac ohrozené nasledujúce skupiny obyvateľstva
  - cestujúci do oblastí a prichádzajúci z oblastí s výskytom vtácej chrípky,
  - zamestnanci v hydinárskom priemysle, ktorí prichádzajú do kontaktu so živou hydinou, resp. surovým hydinovým mäsom,

- zamestnanci v živočíšnej výrobe, najmä v chovoch a v spracovaní hydiny,
- veterinárni lekári, zabezpečujúci starostlivosť v chovoch hydiny, resp. iných hospodárskych zvierat,

V riziku nákazy sú aj:

- zdravotnícki pracovníci zabezpečujúci izoláciu a liečbu chorých,
- pracovníci virologických laboratórií, v ktorých sa pracuje s chrípkovými vírusmi,
- epidemiológovia úradov verejného zdravotníctva zabezpečujúci protiepidemické opatrenia v ohniskách vtácej chrípky.
- osoby v úzkom kontakte s chorým,
- chovatelia vtáctva,
- poľovníci.

d) Definícia prípadu

1. **Podозrenie na ochorenie spôsobené vírusom vtácej chrípky** je každé ochorenie s horúčkou 38 °C a viac, s kašľom, alebo dýchavicou alebo bolesťami hrdla, ak chorá osoba súčasne spĺňa minimálne jedno z nasledujúcich kritérií:
  - pobyt v krajine alebo oblasti s výskytom vysoko patogénnej vtácej chrípky u zvierat v predchádzajúcich desiatich dňoch pred vznikom prvých príznakov,
  - priamy kontakt s chorým zvierat'om, alebo zvierat'om podozrivým z ochorenia v predchádzajúcich desiatich dňoch pred začiatkom prvých príznakov,
  - pobyt v prostredí, kde boli umiestnené infikované chovy v predchádzajúcich desiatich dňoch,
  - kontakt s potvrdeným ľudským prípadom vtácej chrípky v predchádzajúcich desiatich dňoch.
2. **Potvrdený prípad ochorenia spôsobeného vírusom vtácej chrípky** je ochorenie osoby, ktorá spĺňa kritéria definície na podozrenie ochorenia s pozitívnym výsledkom jedného alebo viacerých z nasledovných laboratórných testov:
  - izolácia (identifikácia) vírusu vtácej chrípky,
  - pozitívna reťazová reakcia polymerázy (PCR) na vírus vtácej chrípky,
  - pozitivita serologických testov (št'vornásobný vzostup protilátok proti vírusu vtácej chrípky v akútnom a rekonvalescentnom sére) príp. iných testov na detekciu antigénov vírusu chrípky.
3. **Osoby podozrivé z nákazy** sú osoby, ktoré boli v priamom kontakte s akýmikoľvek živými alebo uhynutými zvieratami aj ich výlučkami infikovanými vírusom vtácej chrípky.
4. Inkubačný čas ochorenia je v priemere sedem dní, maximálne 10 dní.

Čl. 2 Hlásenie

- a) Výskyt ochorení spôsobených vírusom vtácej chrípky u ľudí sa považuje za mimoriadnu epidemiologickú situáciu.¹⁾

---

¹⁾ Odborné usmernenie, ktorým sa upravuje postup pri monitorovaní epidemiologickej situácie a pri vzniku mimoriadnej epidemiologickej situácie, uverejnené vo Vestníku Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, čiastka 20-21, zo dňa 21.7.2003.

- b) Všetky prípady, ktoré zodpovedajú definícii podozrenia na ochorenie vírusom vtácej chrípky podľa čl. 1 týchto zásad sa hlásia ihneď na územne príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva.²⁾

Čl. 3

Laboratórna diagnostika

- a) Laboratórnu diagnostiku ochorení a podozrení z ochorení zodpovedajúcich definícii prípadu, zabezpečujú spádové virologické laboratóriá na Úrad verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR) v Bratislave a Regionálny úrad verejného zdravotníctva (RÚVZ) so sídlom v Banskej Bystrici v súlade s prílohou.
- b) Návod na odber vzoriek biologického materiálu na laboratórnu diagnostiku ochorení vírusom vtácej chrípky u ľudí sa vykonáva podľa prílohy.

Čl. 4

Profylaxia

- a) Profylaxiou v zmysle týchto zásad sa rozumie očkovanie proti vírusom ľudskej chrípky, obsiahnutých vo vakcínach, profylaktické podávanie protichrípkových liekov (inhibítorov neuraminidázy) a očkovanie proti vírusom vtácej chrípky (v prípade dostupnosti očkovacej látky).
- b) Očkovanie proti vírusom ľudskej chrípky, obsiahnutých vo vakcínach sa odporúča vykonať u osôb, ktoré cestujú do krajín resp. oblastí s výskytom vtácej chrípky ako aj u ostatných ohrozených skupín uvedených v čl.1 bode c). Aktuálny zoznam týchto krajín je na internetovej adrese www.who.int/en. Informácie o očkovaní podávajú Úrad verejného zdravotníctva SR, regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR a strediská pre cudzokrajné choroby v Košiciach, Martine a Bratislave.

Čl. 5

Ošetrovanie a starostlivosť o pacienta

Ošetrovanie a starostlivosť o pacienta s podozrením a potvrdeným ochorením spôsobeným vírusom vtácej chrípky sa vykonáva podľa zásad ošetrovateľskej starostlivosti o pacienta s vysoko virulentnou nákazou a zásad manipulácie s biologickým materiálom tretej a štvrtej skupiny rizika v zdravotníckych zariadeniach³⁾.

---

²⁾ Vyhláška Ministerstva zdravotníctva SR, §15, ods. 2 Zákona NR SR č. 79/1997 Z. z. o opatreniach na predchádzanie prenosným ochoreniam v znení vyhlášky 54/2000 Z. z.

³⁾ Smernica Hlavného hygienika Slovenskej republiky č. 1336/2003 o uplatňovaní zásad ošetrovateľskej starostlivosti o pacienta s vysoko virulentnou nákazou a manipulácie s biologickým materiálom tretej a štvrtej skupiny rizika v zdravotníckych zariadeniach

Čl. 6

Protiepidemické opatrenia

- a) Všeobecné protiepidemické opatrenia
- dodržiavať zásady osobnej hygieny,
  - vyhýbať sa styku s hydinou vo veľkochovoch, resp. s inými zvieratami podozrivými z nákazy,
  - vyhýbať sa trhom so živými zvieratami v krajinách, resp. oblastiach s výskytom vtácej chrípky,
  - zvyšovať zdravotné uvedomenie obyvateľstva o spôsobe prenosu, prvých príznakov ochorenia a o dodržiavaní zásad osobnej hygieny,
  - informovať osoby prichádzajúce na územie SR z krajín výskytu vtácej chrípky o riziku, spôsoboch prenosu, prvých príznakoch ochorenia na vtáčiu chrípku a o postupe v prípade podozrenia na ochorenie spôsobené vírusom vtácej chrípky.
- b) Opatrenia v pôsobnosti praktických lekárov prvého kontaktu
- aktívne vyhľadávať chorých zisťovaním cestovateľskej a epidemiologickej anamnézy u chorých zodpovedajúcich definícii podozrenia i potvrdeného prípadu ochorenia spôsobeného vírusom vtácej chrípky,
  - hlásiť ochorenia a podozrenia z ochorenia spôsobeného vírusom vtácej chrípky ihneď na príslušný regionálny úrad verejného zdravotníctva,
  - hlásiť nežiaduce účinky antivirotik a reakcie po očkovaní u rizikových skupín,
  - zabezpečiť prevoz chorých na hospitalizáciu na Klinikum infekčnej a geografickej medicíny v Bratislave po telefonickom dohovore s primárom,
  - poučiť osoby podozrivé z nákazy v rámci vykonávania zvýšeného zdravotného dohľadu o prvých príznakoch ochorenia,
  - overovať zdravotný stav a namerané hodnoty telesnej teploty u osôb podozrivých z nákazy denne v priebehu desať dní od posledného kontaktu.
- c) Opatrenia v pôsobnosti RÚVZ
- zabezpečiť okamžité vyšetrenie ohniska vtácej chrípky a určiť osoby v riziku nákazy,
  - nariadiť všetkým osobám podozrivým z nákazy zvýšený zdravotný dohľad, izoláciu doma počas desiatich dní od posledného kontaktu podľa § 21 ods.3 písm.d) zákona,
  - zosúladiť protiepidemické opatrenia u ľudí s akčnými plánmi štátnej veterinárnej a potravinovej správy,
  - posilniť systém rýchleho varovania: zaistiť okamžité hlásenie každého suspektného ochorenia na vtáčiu chrípku u zvierat veterinárnymi lekármi na príslušné RÚVZ, overiť spôsoby komunikácie so všetkými kompetentnými osobami,
  - vyhodnocovať monitorovanie vedľajších účinkov podávaných antivirotik u rizikových skupín a nežiaducich reakcií po očkovaní,
  - spolupracovať pri zaškoloňovaní pracovníkov určených na likvidáciu napadnutých chovoch v spôsoboch ochrany pred nákazou,
  - zabezpečiť dostatok osobných ochranných pomôcok pre pracovníkov RÚVZ, ktorí zasahujú v ohnisku nákazy,
  - zabezpečiť očkovanie proti ľudskej chrípke a podávanie antivirotik pracovníkom RÚVZ, ktorí zasahujú v ohnisku nákazy,

- zabezpečiť odber vzoriek biologického materiálu od osôb podozrivých z ochorenia na virologické vyšetrenie a ich zasielanie do príslušného virologického laboratória podľa prílohy
- d) Opatrenia v pôsobnosti majiteľov chovov a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy na ochranu osôb pracujúcich v priamom kontakte s chorými, resp. uhynutými zvieratami,
- zabezpečiť dostatok a používanie osobných ochranných pracovných pomôcok (maska na tvár, rukavice pre jedno použitie, ochranné okuliare, plášť pre jednorazové použitie, jednorazovú obuv),
  - dodržiavať opatrenia 3. stupňa osobami v riziku nákazy ⁴⁾
  - vyškoliť všetkých zamestnancov v spôsoboch ochrany pred nákazou,
  - dodržiavať zásady osobnej hygieny, najmä časté umývanie rúk,
  - zabezpečiť podávanie antivírusových liekov osobám v priamom kontakte s chorou resp. uhynutou hydinou a jej výlučkami v celom období vystavenia riziku nákazy alebo očkovanie proti vysokopatogénnemu kmeňu vtáčej chrípky a očkovanie proti vírusom ľudskej chrípky.
- e) Opatrenia odporúčané osobám cestujúcim do ohrozených oblastí s výskytom vtáčej chrípky a osobám prichádzajúcim z ohrozených oblastí
- zaočkovať sa pred cestou proti ľudskému vírusu chrípky,
  - vyhýbať sa kontaktu so živou hydinou,
  - nenavštevovať farmy a trhy so živými zvieratami,
  - nedovážať hydinu, výrobky z hydiny a produkty z vajčiek,
  - dodržiavať zásady osobnej hygieny,
  - poznať spôsoby prenosu a prvé príznaky ochorenia,
  - vyhľadať lekársku starostlivosť pri objavení sa prvých príznakov chrípky do siedmich po návrate z krajiny s výskytom vtáčej chrípky.
- f) Opatrenia týkajúce sa zamestnancov v zdravotníckych zariadeniach pri ošetrovaní pacientov a zamestnancov v laboratóriách pre diagnostiku vírusu vtáčej chrípky
- obmedziť počet pracujúcich, ktorí sú v priamom kontakte s chorými osobami resp. živým vírusom vtáčej chrípky,
  - používať osobné ochranné pomôcky (vysoko efektívna maska, ochranný odev, okuliare, rukavice a obuv),
  - dodržiavať zásady osobnej hygieny, najmä časté umývanie rúk,
  - užívať protivírusové prípravky v celom období vystavenia riziku nákazy alebo očkovať proti vysokopatogénnemu kmeňu vtáčej chrípky a zaočkovať proti vírusu ľudskej chrípky,
  - dodržiavať opatrenia 3. stupňa osobami v riziku nákazy ⁴⁾
  - zabezpečiť vyškolenie všetkých pracovníkov v riziku v spôsoboch ochrany pred nákazou,
  - manipulovať so vzorkou s obsahom podozrivým na vírus vtáčej chrípky v laboratóriu v „biohazarde 3“,
  - doplniť krízové (havarijné) plány o postupy pri izolácii a karanténe v zdravotníckych zariadeniach,
  - pravidelne školiť pracovníkov na relevantných pracoviskách v zahraničí.

---

⁴⁾ príloha č.3 Nariadenia vlády SR č. 47/2002 Z.z. o ochrane zdravia pri práci s biologickými faktormi

Čl. 7

Účinnosť

Tieto zásady nadobúdajú účinnosť dňa 21. októbra 2005

MUDr. Darina Lopušná, MPH
hlavný hygienik SR - zastupujúca

Príloha k Zásadám na predchádzanie vzniku a šírenia ochorení na chrípku v Slovenskej republike v súvislosti s výskytom vtácej chrípky u ľudí

NÁVOD NA ODBER MATERIÁLU NA VIROLOGICKÉ VYŠETRENIE OCHORENÍ SPÔSOBENÝCH VÍRUSOM VTÁČEJ CHRÍPKY

A. Od chorých

1. Odobrať materiál na začiatku ochorenia, po vzostupe teploty (do 24 – 48 hodín od prvých príznakov ochorenia). V neskorších štádiách ochorenia sa pravdepodobnosť izolácie vírusu znižuje.
2. Odoberaný materiál: bunky epitelu dýchacích ciest získané výterom alebo výplachom horných a dolných dýchacích ciest.
3. Odberová súprava: 2 sterilné vatové tampóny, skúmavka so zmrazeným odberovým médiom a sprievodný lístok.
4. Súčasne odobrať prvú vzorku krvi na sérologické vyšetrenie. Druhú vzorku odobrať s odstupom 10 – 14 dní po prvej.

Postup pri odbere a transporte nasopharyngeálneho výteru:

1. Zmrazené médium v skúmavke nechať rozmraziť.
2. Odber robiť za sterilných podmienok.
3. Výter je najvhodnejšie robiť ráno nalačno, bez predchádzajúceho použitia kloktadiel, zubnej pasty alebo iných dezinficiencií.
4. Pacient pred výterom zakašle. Prvým vatovým tampónom zotrieť krúživým pohybom podnebné oblúky bez dotyku mandlí. Druhým vatovým tampónom vytrieť sliznicu zadnej časti nosnej klenby cez obe nosné dierky.
5. Obidva tampóny vložiť do skúmavky s odberovým médiom a ich konce zalomiť o okraj skúmavky tak, aby sa skúmavka dala uzavrieť zátkou. Obidva tampóny musia byť ponorené v médiu.
6. Skúmavku označiť menom a dátumom narodenia pacienta a uložiť do chladničky pri teplote +4°C.
7. Skúmavku s odobratou vzorkou zaslať do virologického laboratória čo najskôr po odbere. Prepravovať pri teplote +4°C, najvhodnejšie uložiť ju do termoboxu s ľadom, nezmrazovať.
8. Na sprievodný lístok uviesť meno, bydlisko a dátum narodenia pacienta, dátum a čas odberu vzorky, dátum vzniku ochorenia, klinické príznaky, dátum očkovania proti chrípke, druh očkovacej látky a údaj či ide o sporadické ochorenie alebo ochorenie v epidémii.
9. Po zabezpečení transportu oznámiť spádovému virologickému laboratóriu prísun vzorky.

B. Od zomrelých

1. Odoberať čo najskôr po úmrtí.
2. Odoberaný materiál: nekroptické tkanivo veľkosti 1cm³ z:
  - trachey,
  - bifurkácie bronchov
  - pľúc z okraja zápalového ložiska

- mozgu z okolia komôr s ependymom
  - pečene a sleziny, najmä pri perakútnom priebehu ochorenia.
3. Odberová súprava: skúmavka so zmrazeným odberovým médiom a sprievodný lístok.

Postup pri odbere a transporte nekroptického tkaniva:

1. Zmrazené médium v skúmavke nechať rozmraziť.
2. Odber robiť za sterilných podmienok.
3. Tkanivo vložiť do rozmrazeného odberového média.
4. Skúmavku označiť menom, dátumom narodenia a dátumom úmrtia pacienta a uložiť do chladničky pri teplote +4°C.
5. Skúmavku s odobratou vzorkou zaslať do virologického laboratória čo najskôr po odbere. Prepravovať pri teplote +4°C, najvhodnejšie uložiť ju do termoboxu s ľadom, nezmrazovať.
6. Na sprievodný lístok uviesť meno, bydlisko, dátum narodenia a úmrtia pacienta, dátum a čas odberu vzorky, dátum vzniku a klinické príznaky ochorenia, dátum očkovania, druh očkovacej látky, údaj či ide o sporadické ochorenie alebo ochorenie v epidémii a stručnú charakteristiku epidémie.
7. Po zabezpečení transportu kontaktovať spádové virologické laboratórium.

Rajonizácia virologických laboratórií:

pre Bratislavský, Trnavský, Trenčiansky a Nitriansky kraj:

Národné Referenčné Centrum pre chrípku
Úrad verejného zdravotníctva SR
Trnavská 52
826 45 Bratislava
tel.: 02/ 49284274

pre Žilinský, Banskobystrický, Košický a Prešovský kraj:

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Banskej Bystrici
oddelenie virológie
Cesta k nemocnici 25
975 56 Banská Bystrica
tel. 048/ 4335 262